

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa J. J.

przeciwko Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w G.,

Zakładowi Karnemu w B. i Zakładowi Karnemu w C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 grudnia 2012 r.,

zażalenia powoda

na postanowienie o kosztach procesu zawarte w punkcie drugim wyroku

Sądu Apelacyjnego

z dnia 13 marca 2012 r.,

- 1) oddala zażalenie;
- 2) zasądza od J. J. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego;
- 3) przyznaje radcy prawnemu M. H. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 900 zł (dziewięćset złotych) powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 14 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo J. J. przeciwko Skarbowi Państwa- Aresztowi Śledczemu w G., Zakładowi Karnemu w B. i Zakładowi Karnemu w C. o zasądzenie kwoty 950 000 zł z ustawowymi odsetkami tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych i pogorszenie stanu zdrowia w wyniku złośliwego i uporczywego naruszania wobec powoda przez funkcjonariuszy służby więziennej wskazanych w pozwie przepisów kodeksu karnego wykonawczego. Oddalone także zostało roszczenie o zasądzenie na rzecz powoda renty po 3 000 zł miesięcznie. Wyrokiem tym Sąd Okręgowy zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej zwrot części kosztów procesu w wysokości 500 zł uznając, że w pozostałym zakresie zachodzą podstawy z art. 102 k.p.c. do nieobciążania go tymi kosztami, gdyż powód obecnie odbywa karę pozbawienia wolności i nie posiada samodzielnych źródeł utrzymania.

Wyrokiem z dnia 13 marca 2012 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od powyższego wyroku i zasądził od niego na rzecz strony pozwanej kwotę 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd drugiej instancji odnosząc się do apelacyjnego zarzutu naruszenia art. 102 k.p.c., przez nie odstąpienie w całości od obciążenia powoda kosztami procesu stwierdził, że nie było ku temu podstaw, gdyż w sprawie nie wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, w rozumieniu tego przepisu. Uznał, że nie jest takim wypadkiem fakt zwolnienia powoda od kosztów sądowych, bowiem zgodnie z art. 108 u.k.s.c., nie ma to wpływu na jego obowiązek zwrotu kosztów procesu stronie przeciwnej. Nie jest też takim wypadkiem sama okoliczność, że powód przebywa w zakładzie karnym, gdyż należy wziąć pod uwagę także to z jakimi roszczeniami wystąpił, na ile prawidłowo przygotował wszczynaną sprawę, jaki zgromadził materiał dowodowy oraz na ile, w okolicznościach sprawy, mógł posiadać subiektywne przekonanie o słuszności swoich żądań. W sytuacji, gdy powód występuje z licznymi procesami przeciwko Skarbowi Państwa bez uprzedniego wnikliwego ich przygotowania, nie ma, zdaniem Sądu Apelacyjnego, podstaw by nie ponosił konsekwencji procesowych swoich decyzji, także w zakresie

obowiązku zwrotu kosztów procesu stronie przeciwnej wygrywającej sprawę. Z tych względów Sąd drugiej instancji uznał, że w okolicznościach sprawy nie ma podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. i uznał za nieuzasadniony zarówno apelacyjny zarzut naruszenia tego przepisu, jak i nie zastosował go do kosztów postępowania apelacyjnego, zasądzając należność z tego tytułu od powoda na rzecz strony pozwanej na podstawie art. 98 i art. 99 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie o kosztach postępowania apelacyjnego zawarte we wskazanym wyżej wyroku Sądu Apelacyjnego powód, zarzucając naruszenie art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie, mimo że szczególna sytuacja majątkowa i osobista powoda oraz jego usprawiedliwione przekonanie o słuszności roszczeń zgłoszonych w sprawie oraz brak możliwości prawidłowego przygotowania sprawy przed jej wytoczeniem, uzasadniały zastosowanie tego przepisu – wnosił o zmianę zaskarżonego orzeczenia i nie obciążenie go kosztami postępowania apelacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, przepis art. 102 k.p.c. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 98 k.p.c., zawierającym wyjątek od zasady odpowiedzialności za koszty postępowania sądowego strony przegrywającej sprawę. Ponieważ ustawodawca nie wskazał, nawet przykładowo, jakie okoliczności należy uznać za szczególnie uzasadnione w rozumieniu tego przepisu, ocena w tym przedmiocie pozostawiona została uznaniu sądu, który jednak, ze względu na wyjątkowy charakter przepisu, musi wyklądać go ściśle i stosować jedynie w rzeczywiście „szczególnie uzasadnionych wypadkach”. Powinien przy tym uwzględnić całokształt okoliczności sprawy, w tym stan majątkowy stron, ich sytuację życiową, sposób prowadzenia i przygotowania procesu, charakter sprawy, uzasadnione, subiektywne przekonanie strony o zasadności jej roszczeń i tym podobne okoliczności. Sposób skorzystania przez sąd orzekający z art. 102 k.p.c. jest jego suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym i tylko do jego oceny należy, czy wystąpił szczególnie uzasadniony

wypadek, w rozumieniu tego przepisu. Ocena ta ma charakter dyskrecyjny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, w związku z czym, w zasadzie, nie podlega kontroli instancyjnej i może być podważona przez sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwa (porównaj między innymi orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r. III CZ 25/12, z dnia 27 kwietnia 2012 r. V CZ 2/12, z dnia 20 kwietnia 2012 r. III CZ 17/12 i z dnia 15 marca 2012 r. I CZ 10/12, niepubl.).

Sąd drugiej instancji szczegółowo uzasadnił w zaskarżonym postanowieniu, dlaczego uznał, że w sprawie nie występuje szczególnie uzasadniony wypadek, w rozumieniu art. 102 k.p.c. Rozważył przy tym wszystkie wskazane wyżej okoliczności istotne z punktu widzenia tej oceny, nie naruszając zasad logicznego rozumowania ani współżycia społecznego.

Okoliczność, że powód przebywa w zakładzie karnym i obecnie nie posiada dochodów, nie jest wystarczającą podstawą do zastosowania powyższego przepisu choćby z tego tylko powodu, że nie jest wykluczona zmiana tej sytuacji i uzyskanie przez powoda środków umożliwiających zapłacenie stronie przeciwnej należnych jej kosztów procesu.

Podobnie subiektywne przekonanie powoda o słuszności zgłoszonego roszczenia nie uzasadnia zastosowania art. 102 k.p.c. do kosztów postępowania apelacyjnego, gdyż powód zdecydował się na wniesienie apelacji po zapoznaniu się z obszernym, szczegółowym i wyczerpującym uzasadnieniem wyroku Sądu pierwszej instancji, z którego wynikała oczywista bezzasadność zgłoszonych roszczeń. Mógł zatem i powinien liczyć się z realną możliwością oddalenia apelacji i w konsekwencji powstania po jego stronie obowiązku zwrotu kosztów procesu stronie przeciwnej, która zmuszona była je ponieść. Należy też wskazać, że powód występujący z licznymi procesami przeciwko temu samemu pozwanemu, wynikającymi z podobnych okoliczności faktycznych i mających podobne podstawy prawne, ma niewątpliwie wystarczającą orientację, na podstawie uzasadnień wydanych w tych sprawach orzeczeń sądowych, co do okoliczności, które powinien wykazać w takich sprawach i przyczyn oddalenia jego roszczeń. Nie ma zatem

podstaw do oceny, że nie mógł właściwie przygotować procesu oraz że miał uzasadnione podstawy do oczekiwania skuteczności jego apelacji.

Z tych wszystkich przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie uznając, że Sąd Apelacyjny odmawiając zastosowania w postępowaniu apelacyjnym art. 102 k.p.c. nie naruszył tego przepisu, gdyż rozważył wszystkie istotne dla jego zastosowania okoliczności sprawy i jego ocena w tym przedmiocie nie narusza zasad współżycia społecznego ani zasad sprawiedliwości.

W świetle wskazanych wyżej okoliczności nie ma także podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym, dlatego na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1, art. 397 § 2 i art. 398²¹ k.p.c. zasądza się od powoda na rzecz strony pozwanej zwrot kosztów tego postępowania.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu zażaleniowym orzeczono na wniosek jego pełnomocnika na podstawie § 15 i 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).